

# זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני האיומים האיומים על שיטת המשטר ועל אופי המדינה (במקרה של ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית)

**הדף הזה מסכם את כל הנושא במילים פשוטות.** קוראים לאט, חלק אחר חלק. אחרי כל חלק עוצרים ומספרים לעצמכם מה למדנו.

## הנושא במבט כולל

- 1 זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני האיומים האיומים על שיטת המשטר ועל אופי המדינה (במקרה של ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית)** — חוק יסוד הכנסת – המונע ממפלגות שיש במצע שלהן התנגדות לאופי הדמוקרטי של המדינה (או האופי היהודי) לקחת חלק בבחירות 2 הדמוקרטיות המתגוננות (המגננה) למדינה הדמוקרטית יש זכות וחובה להגן על קיומה מפני איומים. איום ממשי הוא איום על קיום המדינה, על עקרונותיה או על ערכי יסוד שלה. כללי ההגנה נקבעים בחקיקה ראשית ובחוקי יסוד, וכוללים הליך בחירות, פסילת מועמדים, שלילת חירויות וכפיה במצבי חירום.
- 2 זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני האיומים האיומים על שיטת המשטר ועל אופי המדינה (במקרה של ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית) - המשך** — המתח בין ההגנה לזכויות ההגנה על המדינה עלולה לפגוע בזכויות (כגון החירות להיבחר או חירות הביטוי). לכן נדרש איזון: ההגנה חייבת להיעשות במידתיות ובכלים חוקיים, בכפוף לביקורת שיפוטית. 2 סעיף 7א לחוק יסוד הכנסת הסעיף קובע מי לא יתמודד לכנסת: מי שמכחיש את קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, מסית לגזענות או תומך במאבק מזוין נגד ישראל. הבחירה בין הכרה בזכות להיבחר לבין שמירה על זכות המדינה להגן על עצמה נותרה לוועדת הבחירות המרכזית, בביקורת בית המשפט העליון.
- 3 זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני האיומים האיומים על שיטת המשטר ועל אופי המדינה (במקרה של ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית) - המשך** — סוגי איומים על הדמוקרטיה איום על קיום המדינה (מלחמה, טרור). איום על עקרונות הדמוקרטיה (כחדנות, גזענות, פגיעה בזכויות). איום על שלטון החוק ועל מוסדות השלטון. 2 כלים חוקיים להגנה חוק העונשין: עבירות סדיטציה, בגידה, הסתה. פסילת מועמדים ומפלגות על פי סעיף 7א לחוק יסוד הכנסת. מצב חירום: תקנות שעת חירום, סמכויות מיוחדות לשלטון.
- 4 זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני האיומים האיומים על שיטת המשטר ועל אופי המדינה (במקרה של ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית) - המשך** — האיזון הנדרש הגנה יתר עלולה לפגוע בדמוקרטיה מבפנים: פגיעה בחירויות, בזכויות מיעוט, בביקורת על השלטון. מבחן הדמוקרטיה: הגנה מידתית, מבוקרת וכפופה לביקורת שיפוטית.
- 5 זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני האיומים האיומים על שיטת המשטר ועל אופי המדינה (במקרה של ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית) - המשך** — דוגמאות מהפסיקה פס"ד ירדור (ע"ב 1/65, פסק-דין מ-23.10.65): ועדת הבחירות המרכזית פסלה את הרשימה הסוציאליסטית (אל-ערד); בית המשפט העליון דחה את הערעור ברוב דעות (מיעוט: השופט כהן) - הפסילה נותרה בעינה, חרף היעדר עילת פסילה מפורשת בחוק. בעקבות עניין ניימן הראשון (1984), שבו בוטלו פסילות מחוסר בסיס חוקי, נוסף ב-1985 סעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 9);

בעניין ניימן השני (1988) נפסלה רשימת 'כך' מכוחו. פס"ד טיבי (2003): בג"ץ ביטל את פסילתו של ח"כ אחמד טיבי על ידי ועדת הבחירות.

**6 זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני האיומים האיומים על שיטת המשטר ועל אופי המדינה (במקרה של ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית) - המשך** — שאלת הגבול מהו איום ממשי המצדיק הגבלה? ומי קובע? המתח בין ועדת הבחירות המרכזית לבית המשפט העליון בשאלת פסילת מועמדים. הדמוקרטיה המתגוננת מאזנת בין הגנה עצמית לשמירה על זכויות. 2 מושגי מפתח לחזרה חוק יסוד

#### מה שואלים בבגרות על הנושא הזה?

- ביסוס הטענה בציטוט או התייחסות ישירה לקטע
- השוואה: דמיון והבדל בין מושגים או גישות
- הבאת דוגמאות מתאימות מהחומר שלמדתם
- הדמוקרטיה המתגוננת (המגננה)
- המתח בין ההגנה לזכויות
- סעיף 7א לחוק יסוד הכנסת

#### טעויות נפוצות — תזכורת אחרונה:

- מציינים את המושג בלי להציג אותו - ציון בלבד לא מספיק.
- שוכחים לקשר את ההסבר לקטע עצמו - חובה ציטוט או התייחסות ישירה לקטע.
- כותבים תשובה כללית בלי המושגים המקצועיים מהמחווין.